บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาผลกระทบจากการลดอัตราภาษีนำเข้าชิ้นส่วนยานยนต์ที่มีต่อการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศ จะศึกษาโดยอาศัย 3 แนวคิด ดังนี้ แนวคิดแรก คือ แนวคิดเกี่ยวกับผลของการเก็บภาษีสินค้าเข้า กรณีประเทศเล็ก เพื่อให้ทราบถึงแนวทางของผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศหากมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านภาษีนำเข้า แนวคิดที่สอง คือ แนวคิดทฤษฎีการคุ้มครอง(theory of protection) จากนิยาม การคุ้มครอง หมายถึง การที่รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงการค้าระหว่างประเทศเพื่อทำให้ปริมาณสินค้านำเข้าน้อยลงโดยใช้มาตรการทางด้านภาษี (tariff barriers) และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (non-tariff barriers) เช่น การกำหนดโควต้าสินค้า เป็นต้น ทั้งนี้การแทรกแซงทางการค้าดังกล่าวทำให้เกิดผลทางการคุ้มครองต่ออุตสาหกรรมในประเทศ ซึ่งสามารถวัดผลการคุ้มครองดังกล่าวได้หลายวิธี และในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาโดยการวัดอัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษี ซึ่งแสดงถึงความแตกต่างระหว่างราคาสินค้าในประเทศกับราคาสินค้าในตลาดโลกที่รวมภาษีนำเข้า ทั้งนี้อัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษีแสดงถึงศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าที่ผลิตในประเทศกับสินค้านำเข้าอันเป็นผลมาจากมาตรการด้านภาษี ทั้งนี้แนวคิดทฤษฎีการคุ้มครองเป็นความเกี่ยวข้องระหว่างราคาสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคและการผลิตในประเทศ ดังนั้นการทำให้อัตราการคุ้มครองเปลี่ยนไปด้วยนโยบายด้านภาษีที่ทำให้ราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงไป ย่อมทำให้เกิดผลต่อการผลิตภายในประเทศในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ โดยศึกษาร่วมกับแนวคิดที่สาม คือ ทฤษฎีอุปทาน เพื่อศึกษาผลที่จะเกิดขึ้นต่ออุปทานการผลิตจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราภาษีนำเข้าและอัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษี ตลอดจนปัจจัยกำหนดอุปทานอื่น ๆ ที่ได้กำหนดขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับผลของการเก็บภาษีสินค้าเข้า กรณีประเทศเล็ก

จากข้อเขียนของวันรักษ์ (2545: 54-55) เกี่ยวกับนโยบายการค้าเสรีและการค้าไม่เสรี สรุปได้ว่า แนวทางสำคัญของนโยบายการค้าเสรีมีอยู่หลายประการ เช่น การสนับสนุนให้เกิดการส่งออกและนำเข้าโดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐบาล ทั้งนี้หากรัฐบาลจำเป็นต้องจัดเก็บภาษีก็จะจัดเก็บด้วยอัตราที่ต่ำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารายได้เข้ารัฐเท่านั้น รวมถึงการปราศจากการกีด

กันสินค้าของประเทศใดประเทศหนึ่งโดยการตั้งกฎเกณฑ์ทางการค้าต่างๆ(equal treatment) และการใช้ระบบอัตราภาษีเดี่ยว(single tariff system) สำหรับสินค้าชนิดเดียวกันที่นำเข้าจากประเทศต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าระบบการค้าเสรีจะมีประโยชน์อย่างมากเมื่อพิจารณาในภาพรวม แต่ในทางปฏิบัติประเทศต่างๆมักมีเหตุผลในการไม่ปฏิบัติตามหลักการค้าเสรี เช่น ประเทศเกษตรกรรมที่มีความได้เปรียบด้านทรัพยากร เช่น ที่ดิน สำหรับทำการเกษตรกรรม แต่เนื่องด้วยสินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่มีราคาไม่สูงเมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรม ดังนั้นประเทศเกษตรกรรมดังกล่าวจึงต้องการทำการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมสำหรับทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ และเพื่อการส่งออกหากสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ทางด้านประเทศอุตสาหกรรมมักอ้างเหตุผลทางการเมืองและสังคม เพื่อหลีกเลี่ยงการค้าที่เป็นเสรี เป็นต้น ดังนั้นเมื่อประเทศต่างๆพยายามลดสภาพการค้าเสรีลงทำให้เกิดนโยบายการค้าที่ไม่เสรีเพิ่มขึ้น ทั้งนี้การค้าไม่เสรี หมายถึงการที่รัฐบาลใช้นโยบายคุ้มครอง(protection policy) ต่างๆเพื่อทำให้การนำเข้าสินค้าลดลง ซึ่งนโยบายคุ้มครองต่างๆได้แก่ การเก็บภาษีศุลกากร การจำกัดปริมาณสินค้าเข้าโดยการกำหนดโควต้า การควบคุมการใช้จ่ายเงินตราต่างประเทศ และการค้าโดยรัฐบาล เป็นต้น

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้จะใช้แนวคิดการคุ้มครองจากการเก็บภาษีศุลกากรขาเข้า ภาษีศุลกากร(tariff) หมายถึง เงินภาษีซึ่งรัฐบาลเรียกเก็บจากสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออก โดยทั่วไปมักไม่มีการเก็บภาษีศุลกากรขาออกเพื่อสนันสนุนให้มีการส่งออก แต่มีการเก็บภาษีศุลกากรขาเข้าโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือเพื่อหารายได้เข้ารัฐ เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ เพื่อกระจายรายได้ เพื่อกระตุ้นการจ้างงานภายในประเทศ และ เพื่อลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ

โดยพิจารณาภาคการค้าต่างประเทศของประเทศ ก จากภาพที่ 1 หากสมมติให้ประเทศ ก เป็นประเทศเล็ก เส้นอุปทานของสินค้า X คือเส้น S_f จะมีความยืดหยุ่นของเส้นอุปทานเป็นอสงไขย (infinity) ณ ระดับราคา $0P_w$ นั่นหมายความว่า ไม่ว่าประเทศ ก จะนำเข้าสินค้า X จำนวนเท่าใดก็ตาม จะไม่ส่งผลกระทบต่อราคาของสินค้าดังกล่าว ดังนั้นเส้นอุปทานสินค้านำเข้า X ของประเทศ ก จึงเป็นเส้นตรงขนานกับแกนนอน ณ ระดับราคา OP_w

โดยพิจารณาตลาดภายในประเทศ ก จากภาพที่ 2 เส้น D_d และ S_d คือเส้นอุปสงค์และอุปทานของสินค้า X ที่ผลิตในประเทศ ก เมื่อยังไม่มีการค้าระหว่างประเทศ ปริมาณการผลิต การบริโภค และราคาสินค้า จะอยู่ที่จุดดุลยภาพ E ที่ราคาดุลยภาพ $0P_E$

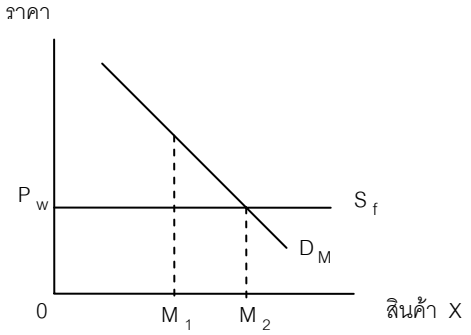

<u>ภาพที่ 1</u> เส้นอุปสงค์และอุปทานของประเทศ ก กรณีภาคการค้าต่างประเทศ
ที่มา: วันรักษ์ (2545)

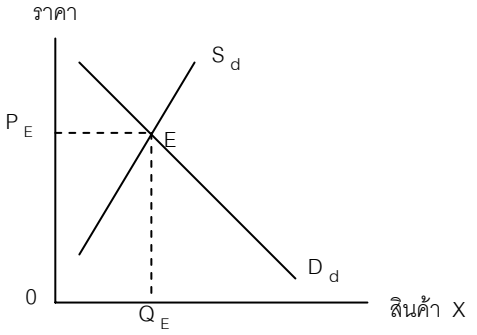

<u>ภาพที่ 2</u> เส้นอุปสงค์และอุปทานของประเทศ ก กรณีตลาดในประเทศ
ที่มา: วันรักษ์ (2545)

โดยพิจารณาตลาดในประเทศ ก ที่มีภาคการค้าระหว่างประเทศและใช้นโยบายการค้าเสรี จากภาพที่ 3 ทำให้มีการนำเข้าสินค้า X จากต่างประเทศ ซึ่งมีราคา $0P_W$ ซึ่งต่ำกว่าราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศ $0P_E$ (ราคา ณ จุดดุลยภาพ E ของตลาดในประเทศ ก ตามที่กล่าวมาแล้วในภาพที่ 2.2) และปริมาณอุปสงค์ที่ $0Q_E$ โดยมีเส้นอุปสงค์รวมในประเทศคือ เส้นD_d และมีเส้นอุปทานรวมของสินค้าในประเทศและสินค้านำเข้า คือ เส้นอุปทาน $S_d + S_f$ โดยมีดุลยภาพที่จุด F ณ ระดับราคา $0P_W$ ด้วยปริมาณอุปสงค์เท่ากับ $0Q_4$ ซึ่งประกอบด้วยสินค้าที่ผลิตในประเทศซึ่งลดลงเหลือ $0Q_1$ ที่ลดลงจากระดับการผลิตเดิมที่ $0Q_E$ และถูกทดแทนจากสินค้านำเข้าจำนวน Q_1Q_4

ในทางตรงกันข้าม จากภาพที่ 4 หากรัฐบาลของประเทศ ก ใช้นโยบายการค้าไม่เสรีจากการเก็บภาษีนำเข้าในอัตราร้อยละ T ของมูลค่าสินค้า การเก็บภาษีนั้นทำให้สินค้า X ในประเทศ ก มีราคาสูงขึ้นเท่ากับจำนวนภาษีอยู่ที่ระดับ $0P_T$ เป็นผลให้เส้นอุปทานเคลื่อนย้ายสูงขึ้นจากเส้น

อุปทานเดิม $S_d + S_f$ เป็นเส้นอุปทานใหม่ $S_d + S_f + T$ โดยมีระยะห่างจากเส้นอุปทานเดิมเท่ากับจำนวนภาษีขาเข้า T เมื่อวัดตามแนวดิ่ง และเกิดดุลยภาพใหม่ที่จุด G ณ ระดับราคาสินค้าในประเทศที่สูงขึ้นเป็น $0P_T$ อุปสงค์สินค้าในประเทศลดลงเป็น $0Q_3$ แต่เนื่องด้วยระดับราคาสินค้าที่สูงขึ้นจูงใจให้การผลิตในประเทศเพิ่มขึ้นเป็น $0Q_2$ ขณะที่ปริมาณการนำเข้าลดลงเหลือเพียง Q_2Q_3

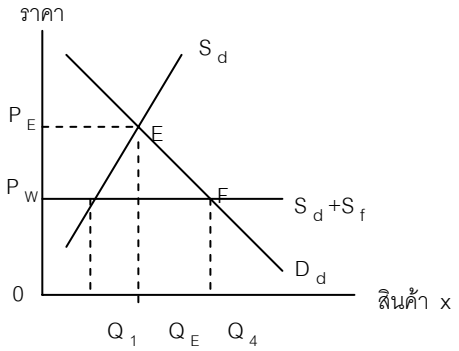

<u>ภาพที่ 3</u> เส้นอุปสงค์และอุปทานของประเทศ ก กรณีใช้นโยบายการค้าเสรี
ที่มา: วันรักษ์ (2545)

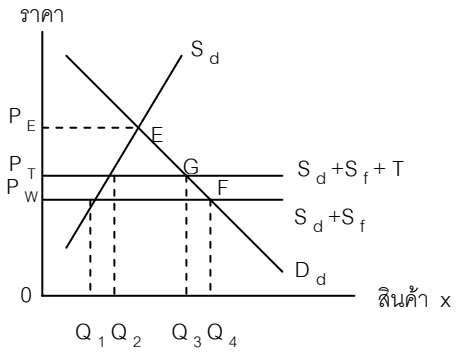

<u>ภาพที่ 4</u> เส้นอุปสงค์และอุปทานของประเทศ ก กรณีใช้นโยบายการค้าไม่เสรี
ที่มา: วันรักษ์ (2545)

จากภาพที่ 1 ถึงภาพที่ 4 สรุปได้ว่าการเก็บภาษีนำเข้าก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยพิจารณาได้เป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1 ผลทางการคุ้มครอง(protection effect) ในกรณีที่ยังไม่มีการเก็บภาษีนำเข้า หากผู้ผลิตในประเทศมีต้นทุนผลิตสินค้าสูงกว่าราคาสินค้านำเข้าที่ระดับ $0P_W$ ทำให้ผู้ผลิตต้องลดปริมาณการผลิตลง เพราะไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าที่มีราคาต่ำกว่าได้ ดังนั้นปริมาณการผลิตใน

ประเทศจึงอยู่ที่ระดับต่ำ คือ $0Q_1$ แต่เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีนำเข้าสินค้า ทำให้ราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศสามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าได้ ส่งผลต่อปริมาณการผลิตในประเทศที่เพิ่มขึ้น จาก $0Q_1$ เป็น $0Q_2$ ซึ่งหมายถึงรายได้ของผู้ผลิตในประเทศเพิ่มขึ้นเท่ากับปริมาณการผลิต Q_1Q_2ด้วยราคาสินค้าที่สูงขึ้น $0P_W$ เป็น $0P_T$ โดยรายได้ที่ผู้ผลิตในประเทศได้รับเพิ่มขึ้นนี้ ถือเป็นต้นทุนทางสังคม (social cost) กล่าวคือ โดยรวมผู้บริโภคยังต้องบริโภคสินค้าราคาสูง เนื่องจากเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเพื่อผลิตสินค้าที่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) ซึ่งเป็นการผลิตที่ได้รับการคุ้มครองจากภาษีขาเข้า

2) ผลทางการกระจายรายได้(redistribution effect) กล่าวคือ การเก็บภาษีขาเข้าทำให้ราคาสินค้าในประเทศสูงขึ้นทั้งที่ผลิตในประเทศและนำเข้า ทำให้ผู้ผลิตมีรายได้มากขึ้น โดยเรียกรายได้ส่วนนี้ว่าเป็นผลทางการกระจายรายได้ เพราะเป็นการโอนรายได้จากผู้บริโภคไปยังผู้ผลิตซึ่งอยู่ในระบบเศรษฐกิจเดียวกัน โดยแบ่งผู้ผลิตเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกผลิตสินค้าจำนวน $0Q_1$ อีกกลุ่มผลิตสินค้าจำนวน Q_1Q_2 การเก็บภาษีขาเข้าทำให้กลุ่มแรกมีรายได้เฉลี่ยต่อหนึ่งหน่วยเพิ่มขึ้นเท่ากับอัตราภาษี ในขณะที่กลุ่มที่สองมีรายได้เฉลี่ยต่อหนึ่งหน่วยสินค้าเพิ่มขึ้นน้อยกว่าอัตราภาษี เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงกว่ากลุ่มแรก

3) ผลทางรายได้(revenue effect) การเก็บภาษีสินค้าขาเข้าทำให้รัฐบาลมีรายได้เพิ่มขึ้นเท่ากับอัตราภาษีต่อหน่วยคูณด้วยปริมาณสินค้าเข้าทั้งหมด คือพื้นที่ $P_W P_T$ คูณ $Q_2 Q_3$

4) ผลทางการบริโภค (consumption effect) การเก็บภาษีนั้นทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้น้อยลง ทำให้ส่วนเกินผู้บริโภค (consumer surplus) ลดลง

โดยสรุปแล้วหากรัฐบาลใช้นโยบายการค้าไม่เสรีจากการจัดเก็บภาษีนำเข้า กลุ่มที่เสียประโยชน์คือผู้บริโภค จากการที่ราคาสินค้าสูงขึ้น ทำให้ซื้อสินค้าได้น้อยลง โดยผู้ที่ได้รับประโยชน์ดังกล่าว คือผู้ผลิตภายในประเทศจากปริมาณการผลิตที่เพิ่มขึ้นแ ละรัฐบาลจากการจัดเก็บภาษี แต่หากรัฐบาลดำเนินนโยบายการค้าเสรี ยกเลิกการเก็บอากรขาเข้า ผลกระทบที่เกิดจะเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกับที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือกลุ่มที่ได้ประโยชน์คือกลุ่มผู้บริโภคเพราะราคาสินค้าที่ถูกลง และผู้ที่เสียประโยชน์คือผู้ผลิตภายในประเทศจากปริมาณการผลิตที่ลดลง เนื่องจากการทดแทนจากการนำเข้า

แนวคิดที่กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับผลของการเก็บภาษีนำเข้าได้นำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในศึกษาผลกระทบจากการลดอัตราภาษีนำเข้าสินค้าจากประเทศคู่ค้าที่มีต่อการผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในประเทศ

<u>แนวคิดทฤษฎีการคุ้มครอง</u>

การคุ้มครอง หมายถึง การที่รัฐบาลเข้ามาแทรกแซงการค้าระหว่างประเทศด้วยมาตรการทางการค้าเพื่อทำให้ปริมาณการนำเข้าสินค้าลดลง ทั้งนี้มาตรการที่นำมาใช้มีทั้งมาตรการด้านภาษีศุลกากรและมาตการที่มิใช่ภาษีศุลกากร เช่น การกำหนดโควต้า การให้เงินอุดหนุน เป็นต้น โดยมาตรการทางการค้าดังกล่าวข้างต้นจะก่อให้เกิดผลต่อการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ และนำไปสู่การบิดเบือนการจัดสรรทรัพยากรภายใต้ระบบการค้าเสรี

ประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนมากมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งพิงภาคการเกษตรเป็นสำคัญ อย่างไรก็ดีเนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรมีราคาที่ถูกกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าอุตสาหกรรมที่สามารถผลิตได้จากประเทศที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นจึงเป็นการเสียเปรียบทางการค้าระหว่างประเทศสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ผลิตสินค้าราคาถูกเพื่อจำหน่าย แต่ต้องนำเข้าสินค้าอุตสาหกรรมซึ่งมีราคาสูงกว่าเนื่องจากไม่สามารถผลิตได้เอง ดังนั้นประเทศกำลังพัฒนาจึงพยายามสร้างความสามารถในการแข่งขันสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมให้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดแทนการนำเข้าและพัฒนาเป็นสินค้าส่งออก อย่างไรก็ดีในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น สินค้าที่ผลิตได้ยังขาดทักษะด้านเทคโนโลยีการผลิต รวมถึงแรงงานที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญ ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าเมื่อเทียบกับสินค้านำเข้าจากประเทศคู่แข่งจากประเทศพัฒนาแล้ว โดยอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ในลักษณะนี้ เรียกว่าอุตสาหกรรมทารก(infant industry) ดังนั้นรัฐบาลของประเทศนั้นจำเป็นต้องให้การคุ้มครองอุตสาหกรรมที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นดังกล่าวจากการแข่งขันของสินค้านำเข้า เพื่อป้องกันการนำเข้าสินค้าและช่วยให้อุตสาหกรรมในประเทศสามารถผลิตได้ในปริมาณที่เกิดการประหยัดจากขนาดการผลิต ทำให้มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำและสามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากประเทศคู่แข่งได้ในที่สุด จากนั้นรัฐบาลจึงลดการคุ้มครองของอุตสาหกรรมนั้นๆลง (ฉลองรัตน์, 2547 อ้างถึง อุดม, 2543)

การคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศโดยใช้มาตรการทางการค้าด้านภาษี ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อราคาสินค้า การบริโภค การผลิต ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะถูกจัดสรรมา

เพื่อทำการผลิตสินค้าที่ได้รับการคุ้มครองมาก โดยผลของนโยบายภาครัฐที่ต้องการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ นอกจากจะทำให้อุตสาหกรรมในประเทศสามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าได้แล้ว ยังส่งผลให้ราคาเปรียบเทียบและมูลค่าเพิ่มของสินค้าบิดเบือนไปและมีผลต่อการเติบโตของอุตสาหกรรม โดยการคุ้มครองทำให้การจัดสรรทรัพยากรและการค้าไม่เป็นไปตามกลไกราคา ดังนั้นจึงต้องมีการวัดระดับอัตราการคุ้มครองเพื่อวัดผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากมาตการแทรกแซงทางการค้าต่าง ๆ สำหรับการวัดอัตราการคุ้มครองสามารถทำได้หลายวิธี โดยวิธีที่นำเมาใช้เพื่อวัดระดับการคุ้มครองที่มีต่อผลผลิต คือ อัตราการคุ้มครองตามราคา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อัตราการคุ้มครองตามราคา(nominal rate of protection: NRP) คือสัดส่วนแสดงราคาเปรียบเทียบของราคาสินค้าในประเทศ(domestic price) กับราคาตลาดโลก(world price) อันเป็นผลมาจากการใช้มาตรการคุ้มครอง โดยการคำนวณอัตราการคุ้มครองตามราคาแสดงถึงความแตกต่างของราคาสินค้าที่กระทบต่อการตัดสินใจบริโภคและการผลิตในประเทศ และเป็นเครื่องมือในการวัดระดับการคุ้มครองที่มีต่อผลผลิตในประเทศ ซึ่งความแตกต่างนั้นเกิดจากนโยบายด้านภาษีศุลกากรหรือนโยบายที่มิใช่ภาษีศุลกากร เช่นการกำหนดโควต้านำเข้า การบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ เป็นต้น โดยการแทรกแซงทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้า เรียกว่า nominal protection

สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะใช้การวัดอัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษีที่แสดงสัดส่วนราคาเปรียบเทียบของราคาสินค้าที่ผลิตในประเทศ กับราคาสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตได้ในตลาดโลกที่รวมภาษี เพื่อแสดงถึงศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าที่ผลิตในประเทศที่เป็นผลมาจากมาตรการคุ้มครองด้านภาษีนำเข้า โดยคำนวณได้จากสูตรต่อไปนี้

$$NRP_T = \frac{P_D - P_F(1+t)}{P_F(1+t)} * 100$$

โดยที่ NRP_T คือ อัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษี

P_D คือ ราคาในประเทศ

P_F คือ ราคาตลาดโลก

t คือ อัตราภาษี

ค่า อัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษี เป็นลบ หมายความว่าสินค้าในประเทศมีความสามารถแข่งขันได้กับสินค้านำเข้า เนื่องจากได้รับการคุ้มครองจากภาษีนำเข้า

ค่า อัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษี เป็นบวก หมายความว่าการคุ้มครองจากมาตรการทางภาษี ไม่สามารถทำให้สินค้าในประเทศสามารถแข่งขันได้กับสินค้านำเข้า

ทั้งนี้ การวัดอัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษีมีข้อสมมติที่สำคัญ 2 ประการ

ประการที่หนึ่ง ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบแข่งขัน และสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศเป็นสินค้าที่มีความเหมือนกัน (homogeneous) กล่าวคือ สินค้าในประเทศกับสินค้านำเข้าสามารถทดแทนกันได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างราคาในประเทศ กับราคาตลาดโลกถูกกำหนดโดยอัตราภาษีนำเข้าที่เรียกเก็บ(applied rate) ยกเว้นกรณีที่มีการดำเนินมาตรการทางการค้าอื่นๆด้วย เช่น การจำกัดปริมาณการนำเข้า การกำหนดสัดส่วนในประเทศ เป็นต้น

ประการที่สอง สมมติว่าประเทศที่กำลังทำการศึกษาเป็นประเทศเล็ก แสดงว่าอุปสงค์ของสินค้าออกและอุปทานของสินค้าเข้ามีความยืดหยุ่นอย่างสมบูรณ์ โดยที่ราคาของสินค้าออกและสินค้าเข้าจะถูกกำหนดโดยตลาดโลก

แนวคิดทฤษฎีการคุ้มครอง โดยการวัดอัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษีนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของมาตรการด้านภาษีที่มีต่อการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ

<u>แนวคิดทฤษฎีอุปทาน</u>

อุปทาน(supply) คือ ปริมาณสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้ผลิตยินดีเสนอขายที่ระดับราคาแตกต่างกันภายในช่วงเวลาที่กำหนด ดังนั้นอุปทานจึงเป็นการตอบสนองทางด้านผลผลิตต่อการเปลี่ยนแปลงของราคา โดยเป็นการตัดสินใจของผู้ผลิตว่าจะผลิตสินค้าหรือบริการชนิดใด จำนวนเท่าไรที่ระดับราคาสินค้าที่เกิดขึ้นโดยผลิตไม่ใช้ผู้กำหนดราคานั้น

ทั้งนี้ราคาสินค้าเป็นปัจจัยกำหนดอุปทานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณเสนอขายของสินค้าหรือบริการซึ่งมีทิศทางเดียวกัน โดยแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอขาย(change in the quantity supplied) เมื่อราคาสินค้าหรือบริการนั้นเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดให้ปัจจัยอื่นคงที่ ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงปริมาณการผลิตหรือปริมาณเสนอขายที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้า อธิบายได้ด้วยภาพที่ 5 โดยการที่ราคาสินค้าลดลงจาก P_0 เป็น P_1 โดยที่ปัจจัยอื่นๆคงที่ จะทำให้ปริมาณการผลิตลดลงจากระดับเดิมคือ Q_0 เป็น Q_1 แต่ทั้งนี้ยังคงเป็นการเคลื่อนย้ายบนเส้นอุปทานเดิม

$$Q_x = f(P_x)$$

โดยที่ Q_x คือ ปริมาณสินค้า x ที่ผู้ผลิตเสนอขาย

P_x คือ ราคาสินค้า x

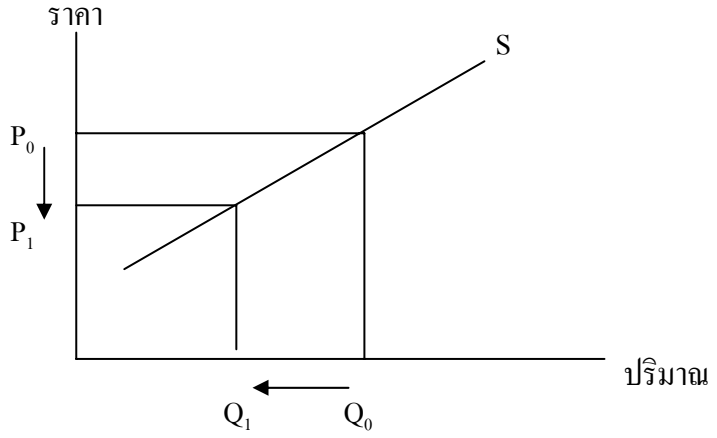

<u>ภาพที่ 5</u> การเปลี่ยนแปลงของอุปทานการผลิต เนื่องจากราคาสินค้านั้น
ที่มา: วันรักษ์ (2544)

ทั้งนี้ปัจจัยอื่นนอกเหนือจากราคาสินค้าหรือบริการนั้นที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อปริมาณเสนอขาย แม้ว่าราคาสินค้าหรือบริการนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลง กรณีนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน(change in supply)โดยสรุปปัจจัยต่างๆที่สำคัญในการกำหนดอุปทานได้แก่

1. ราคาสินค้าหรือบริการที่เสนอขาย เป็นปัจจัยกำหนดอุปทานที่สำคัญต่อการเปลี่ยน

แปลงปริมาณเสนอขายโดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าหรือบริการที่เสนอขายสูงขึ้น จะทำให้ผู้ผลิตต้องการผลิตเพื่อขายมากขึ้น ในทางตรงข้ามการลดลงของราคาสินค้าหรือบริการที่เสนอขาย จะทำให้ผู้ผลิตลดปริมาณการเสนอขายสินค้านั้นลง

2. ราคาสินค้าหรือบริการอื่น โดยพิจารณาจากความสามารถในการผลิตของผู้ผลิต ถ้าผู้ผลิตมีความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตสินค้าชนิดเดิมไปผลิตสินค้าชนิดอื่นอื่นที่มีราคาสูงกว่า โดยทำให้ปริมาณผลิตสินค้าชนิดเดิมลดลง และทำการผลิตสินค้าที่มีราคาสูงกว่าแทน เพราะมีระดับกำไรดีกว่า

3. ราคาปัจจัยการผลิต ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ โดยการเพิ่มขึ้นของราคาปัจจัยการผลิตทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและระดับกำไรจากสินค้าลดลง ผู้ผลิตจึงลดปริมาณการผลิตสินค้านั้นลง

4. เทคโนโลยีการผลิต กล่าวคือการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยช่วยให้ผู้ผลิตสามารถลดต้นทุนการผลิตสินค้าลงได้ และสามารถผลิตสินค้าเพื่อเสนอขายได้มากขึ้น

โดยการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอื่นนอกเหนือจากราคาสินค้านั้น ทำให้เส้นอุปทานเคลื่อนย้าย อธิบายได้ดังภาพที่ 6 โดยเส้นอุปทานเคลื่อนย้ายมาทางซ้ายจากเส้น S_0 ไปเป็นเส้น S_1 จากการที่ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้นเป็นผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและปริมาณผลิตลดลงจากระดับเดิมคือ Q_0 เหลือที่ระดับ Q_2 ณ ระดับราคาเดิม P_0

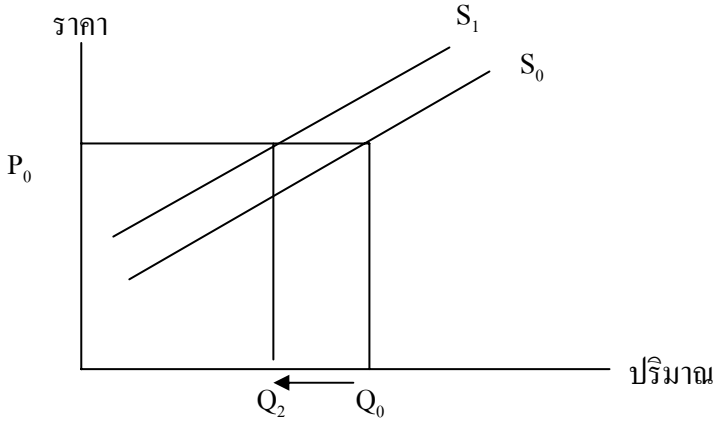

ภาพที่ 6 การเปลี่ยนแปลงของอุปทานการผลิต เนื่องจากปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ราคาสินค้านั้น
ที่มา: วันรักษ์ (2544)

ในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีอุปทาน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปทานการผลิตทั้งในส่วนที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงของปริมาณเสนอขายและการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน รวมถึงเพื่อศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับปริมาณการผลิตในประเทศของอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ อันเนื่องมาจากปัจจัยกำหนดอุปทานต่าง ๆ รวมถึงการลดอัตราภาษีนำเข้าซึ่งส่งผลกระทบต่อมาในรูปของการเปลี่ยนแปลงอัตราการคุ้มครองตามราคาเมื่อรวมภาษี

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พันธรียา (2538) ทำการศึกษาเรื่อง มาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ: กรณีศึกษาอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศไทย โดยทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของนโยบายอุตสาหกรรมยานยนต์ และการใช้มาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศไทย รวมทั้งศึกษาผลกระทบของการเลิกใช้มาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศที่มีต่อผู้ผลิตในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ โดยใช้แนวคิดในเรื่องการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ(contents-protection scheme) ในทฤษฎีการคุ้มครองของ Corden และทำการคำนวณหาอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริง และอัตราภาษีแฝง(implicit tariff) โดยอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริงคำนวณจากความแตกต่างระหว่างราคาที่ผู้ผลิตในประเทศขายได้(คือราคาขายส่งในประเทศ) กับราคาตลาดโลก(คือราคานำเข้า c.i.f.) เพื่อแสดงศักยภาพในการแข่งขันที่แท้จริงของชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศ และอัตราภาษีแฝงคำนวณจากความแตกต่างระหว่างราคาที่ผู้ผลิตในประเทศขายได้(คือราคาขายส่งในประเทศ) กับราคาตลาดโลกที่รวมภาษีนำเข้า(คือราคานำเข้า c.i.f. รวมภาษีนำเข้า) เพื่อแสดงศักยภาพในการแข่งขันของชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศที่เป็นผลจากมาตรการคุ้มครอง ทั้งนี้ได้ศึกษาจากชุดตัวอย่างชิ้นส่วนที่ใช้ในการประกอบรถยนต์นั่งขนาด 1,600 ซีซี และรถบรรทุกปิคอัพ 1 ตัน

จากการศึกษาพบว่า กรณีประเทศไทยสามารถอธิบายตามทฤษฎี local content ได้ว่า การเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีนำเข้า และการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปริมาณการใช้ชิ้นส่วนในประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือการเพิ่มอัตราภาษีนำเข้าหรือเพิ่มสัดส่วนการใช้ชิ้นส่วนในประเทศจะทำให้ปริมาณการใช้ชิ้นส่วนในประเทศเพิ่มขึ้นเช่นกัน อย่างไรก็ตามการใช้ชิ้นส่วนในประเทศจะมีผลอย่างไรต่อต้นทุนการประกอบรถยนต์ ขึ้นกับราคาของชิ้นส่วนที่ผลิตได้ในประเทศ และจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ชิ้นส่วนที่ผลิตได้ในประเทศส่วนใหญ่ยังมีราคาสูงกว่าชิ้นส่วนนำเข้า ส่งผล

ให้ต้นทุนของผู้ประกอบรถยนต์เพิ่มขึ้น สำหรับการหาอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริง และอัตราภาษีแฝง พบว่า กรณีชิ้นส่วนที่ใช้ประกอบรถยนต์นั่งขนาด 1,600 ซีซี จำนวน 75 รายการ มีค่าอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริงเท่ากับร้อยละ 14.08 หมายความว่าราคาของชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศมีราคาสูงกว่าชิ้นส่วนนำเข้าในอัตราร้อยละ 14.08 ทำให้ไม่มีศักยภาพในการแข่งขันของชิ้นส่วนในประเทศ แต่เนื่องจากมีการเก็บภาษีนำเข้า และมีการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ ทำให้ชิ้นส่วนชุดดังกล่าวมีค่า อัตราภาษีแฝง เท่ากับร้อยละ –4.93 แสดงว่าการเก็บภาษีนำเข้าและการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของชิ้นส่วนในประเทศชุดดังกล่าวได้ร้อยละ 19.01 สำหรับกรณีรถบรรทุกปิคอัพ 1 ตัน จำนวน 68 รายการ พบว่ามีค่าอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริงเท่ากับร้อยละ 15.89 หมายความว่าราคาของชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศมีราคาสูงกว่าชิ้นส่วนนำเข้าในอัตราร้อยละ 15.89 ทำให้ไม่มีศักยภาพในการแข่งขันด้านราคาเช่นเดียวกับกรณีของรถยนต์นั่ง แต่เนื่องจากมีการเก็บภาษีนำเข้า และมีการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ ทำให้ชิ้นส่วนชุดดังกล่าวมีค่าอัตราภาษีแฝง เท่ากับร้อยละ –3.43 แสดงว่าการเก็บภาษีนำเข้าและการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของชิ้นส่วนในประเทศชุดดังกล่าวได้ร้อยละ 19.32

จากที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ชิ้นส่วนที่ผลิตในประเทศส่วนใหญ่มีราคาสูงกว่าชิ้นส่วนนำเข้า ทำให้ไม่มีศักยภาพในการแข่งขันและยังคงต้องการการคุ้มครองจากมาตรการภาครัฐ โดยชิ้นส่วนแต่ละรายการต้องการการคุ้มครองในระดับที่แตกต่างกัน และจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าชิ้นส่วนสำหรับรถยนต์นั่งมีศักยภาพในการแข่งขันกับชิ้นส่วนนำเข้าน้อยกว่าชิ้นส่วนสำหรับรถบรรทุกปิคอัพ 1 ตัน นอกจากนี้จากการเปรียบเทียบค่าอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริง กับ อัตราภาษีแฝง ตามแนวคิดทางทฤษฎี Local content พบว่าเมื่อมีการคุ้มครองจากภาษีและมาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ ทำให้ค่าอัตราการคุ้มครองตามราคาที่แท้จริงสูงกว่าอัตราภาษีแฝงทุกรายการชิ้นส่วน แสดงว่าการแทรกแซงโดยมาตรการของรัฐบาลโดยการคุ้มครองสินค้าในประเทศจากการแข่งขันกับสินค้านำเข้า ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับชิ้นส่วนในประเทศได้

นอกจากนี้จากการศึกษาผลกระทบของการยกเลิกมาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ พบว่า หากไม่มีการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ ทำให้การใช้ชิ้นส่วนในประเทศลดลง และมีการนำเข้าชิ้นส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.54 สำหรับรถยนต์นั่ง และร้อยละ 7.40 สำหรับรถบรรทุกปิคอัพ โดยคิดเป็นมูลค่ากว่าหมื่นล้านบาทต่อปี ดังนั้นภายหลังจากยกเลิกมาตรการบังคับใช้ชิ้นส่วนในประเทศ รัฐบาลจึงควรให้การคุ้มครองสำหรับชิ้นส่วนในประเทศที่มีราคาสูงกว่าชิ้นส่วนนำเข้า

เนื่องจากผู้ประกอบรถยนต์ย่อมเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าโดยเลือกใช้ชิ้นส่วนนำเข้า รวมถึงให้การสนับสนุนด้านการลงทุนและพัฒนาแก่ผู้ประกอบการในประเทศด้วยเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการตรวจผลงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาอัตราการคุ้มครองของอุตสาหกรรมโดยใช้แนวคิดทางทฤษฎีและวิธีการศึกษาส่วนหนึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการศึกษา

คชินทร์ (2542) ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์อุปสงค์รถยนต์นั่งในประเทศไทย เพื่อศึกษาถึงภาวะความต้องการรถยนต์นั่งขนาดต่างๆของผู้บริโภค และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งแต่ละขนาด และเพื่อศึกษาค่าความยืดหยุ่นของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ของรถยนต์นั่งแต่ละขนาด โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา ระหว่างปี 2531-2541 ประกอบด้วย ปริมาณการจำหน่าย ปริมาณการผลิต ปริมาณการนำเข้าและส่งออก ราคาเฉลี่ยของรถยนต์นั่ง รายได้เฉลี่ยที่แท้จริงของผู้บริโภค ราคาน้ำมันเบนซินพิเศษ และราคาน้ำมันเบนซินไร้สารตะกั่ว อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และดัชนีราคาผู้บริโภค โดยนำข้อมูลข้างต้นมาเพื่อวิเคราะห์แบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณอุปสงค์รถยนต์นั่งกับปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น และคำนวณค่าความยืดหยุ่นของปริมาณอุปสงค์รถยนต์นั่งกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์โดยใช้สูตรการคำนวณค่าความยืดหยุ่น

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งขนาดต่ำกว่า 1500 ซีซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ราคาเฉลี่ยของรถยนต์ขนาดต่ำกว่า 1500 ซีซี และรายได้เฉลี่ยที่แท้จริงของผู้บริโภค ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งขนาดตั้งแต่ 1500 ถึง 1600 ซีซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้เฉลี่ยที่แท้จริงของผู้บริโภค และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้น ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งขนาดตั้งแต่ 1800 ถึง 2000 ซีซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้เฉลี่ยที่แท้จริงของผู้บริโภค และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ระยะสั้น และปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์รถยนต์นั่งขนาดตั้งแต่ 2000 ซีซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ รายได้เฉลี่ยที่แท้จริงของผู้บริโภค

สำหรับการตรวจผลงานวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดปัจจัยสำหรับการวิเคราะห์สมการประมาณการปริมาณการจำหน่ายรถยนต์นั่งในประเทศ

ฉลองรัตน์ (2547) ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการปรับโครงสร้างอัตราภาษีศุลกากรขาเข้าต่อการผลิตของอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้าของประเทศไทย โดยทำการวิเคราะห์อัตราการคุ้มครองที่แท้จริงของอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้าของประเทศไทย และวิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราการคุ้มครองจากการปรับโครงสร้างอัตราภาษีศุลกากรขาเข้าต่ออุปทานการผลิตของอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้า โดยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรสมการอุปทานการผลิตของอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้าของประเทศไทย

จากการศึกษา พบว่าอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้ามีอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงลดลงมาก จากร้อยละ 36.28 ในปี 2530 เป็นร้อยละ –9.04 ในปี 2537 หมายความว่าอุตสาหกรรมแผงวงจรไฟฟ้าได้รับการคุ้มครองจากนโยบายด้านภาษีของภาครัฐลดลง นอกจากนี้จากผลของการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรสมการอุปทานการผลิตแผงวงจรไฟฟ้าในประเทศ พบว่าราคาแผงวงจรไฟฟ้าในประเทศและอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงเป็นปัจจัยที่มีผลต่ออุปทานการผลิตแผงวงจรไฟฟ้าของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสรุปได้ว่าการปรับโครงสร้างภาษีศุลกากรขาเข้าจะส่งผลกระทบต่อการผลิตของอุตสาหกรรมในประเทศผ่านการเปลี่ยนแปลงของอัตราการคุ้มครองที่แท้จริง

สำหรับการตรวจผลงานวิจัยเรื่องนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาผลกระทบจากการลดภาษีนำเข้าที่มีต่อปริมาณการผลิตในประเทศ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

สำหรับกรอบแนวคิดโดยรวมของการศึกษาแสดงได้ดังภาพที่7 แสดงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการลดภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าที่สามารถผลิตได้ในประเทศและนำเข้าจากประเทศคู่ค้า โดยการลดอัตราภาษีนำเข้านั้นจะส่งผลกระทบต่อตัวแปรต่างๆในระบบเศรษฐกิจ และตัวแปรเหล่านั้นล้วนมีความสัมพันธ์กัน กำหนดให้ระดับผลผลิตในประเทศเป็นตัวแปรขั้นสุดท้าย ทั้งนี้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการลดอัตราภาษีนำเข้า คือทำให้ราคาสินค้านำเข้าถูกลงจากภาษีนำเข้าที่ลดลง หากราคาสินค้านำเข้าลดลงจนกระทั่งถูกกว่าราคาของสินค้าชนิดเดียวกันที่ผลิตในประเทศ ซึ่งทำให้อัตราการคุ้มครองจากภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าที่ผลิตในประเทศลดลงและไม่สามารถแข่งขันได้จากสินค้านำเข้า ตลอดจนทำให้มีการนำเข้าสินค้าดังกล่าวเพิ่มขึ้นและผลผลิตในประเทศจะลดลงเนื่องจากถูกทดแทนจากการนำเข้า

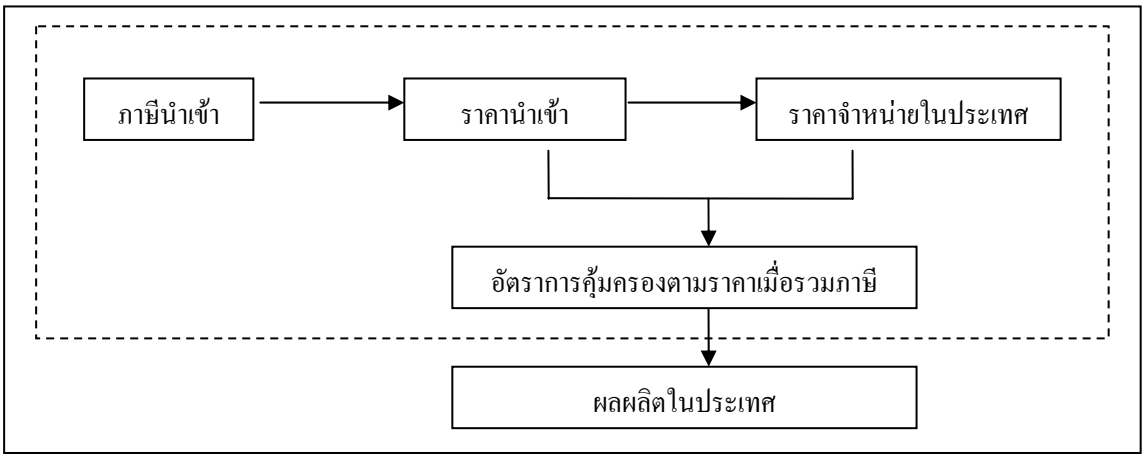

ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับผลของการลดภาษีศุลกากรขาเข้า